بسم اللہ الرحمٰن الرحیم ○

فلما کان الواجب قدیماً والعالم حادثاً فمصداقات الصفات قائمۃ بالذات الالٰہیۃ ط والصلوٰۃ نازلۃ علی الصور الانسانیۃ الکاملۃ الشاملۃ الرحمۃ العامۃ والخاصۃ التی ہی مظہر الذات المعبودیۃ فکیف نصلی وکیف لا نصلی علی المرتبۃ الجامعۃ وآلہ روزے درخانقاہ حضرت خواجہ باقی باللہ رحمطالعہ براہین قاطعہ مصنفہ مولوی خلیل احمد برا اتفاق افتاد ازان خلاصہ این معلوم گردید کہ مولوی رشید احمد گنگوہی قائل ومعتقد امکان کذب وجواز خلف الوعید ست مولوی عبد السمیع رامپوری ساکن میرٹھ شاید کہ بران عیب نوشتہ مولوی خلیل احمد بامر رشید احمد برائے اثبات امکان کذب رد عبد السمیع ساختہ بدعت جہل وضلالت خود را بمولوی عبارت مسند گردانیدہ اند چونکہ مولوی رشید احمد مقتدائے عوام شنیدہ شدہ واظہار این مسئلہ موجب فساد اعتقاد وضلالت امت حضرت رسالت مآب صلی اللہ علیہ وسلم بود فقیر محمد غلام بنوی غمخواری اہل اسلام کرد برائے اظہار حق وہدایت است چند سطرات را از جہت ضرورت درکتابت آورد وچونکہ شنیدہ شدہ کہ ناقصان نیم ملایان خطرۂ ایمان از بندگان پیران ہندوستان بطرف بانس بریلی ودر شہر دہلی غیر از باری تعالیٰ دیگر را نیز علم غیب ثابت می گویند چیزے بیان ازان نیز بطریقہ انکشاف حقیقت واظہار حق حکم موافق باورا از برائے صیانت امت حضرت صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم از بدعت مع بیان عدم جواز امکان کذب وخلف الوعید

الحق گردید ہذا من لدن حکیم علیم بدان کہ شئی موجود فی الخارج را می گویند موجود و بسہ قسم ہست یک موجود
فی الخارج ہست فقط چنانچہ ذات واجب الوجود و اوصاف ثبوتی او کہ فقط موجود فی الخارج اند در ذہن موجود
نیستند مگر بالوجہ از بوجہ بالکنہ در کم و کیف محدود و منحصر نتوانند کہ چند چند مقدار و چہ انداز دارند چہ طور اند کہ از تصور
عقل خارج اند دوم موجود فی الذہن ہست فقط چنانچہ ممتنع الوجود از نقائص باری تعالیٰ و عیوب و اوصاف
ذمیمہ مسلوب شدہ او کہ آنرا اوصاف سلبی می گویند چنانچہ جواز امکان کذب و جواز خلف الوعید و تغیر [illegible]
او کہ فقط موجود فی الذہن اند در خارج نیستند کہ او جل و علی شانہ موصوف بصدق و سبحانیت ہست و
آن و این ضد یکجا جمع نشوانند سوم قسم موجود فی الذہن و فی الخارج ہر دو ہست چنانچہ ممکن الوجود کہ ہر چیزہائے
عالم مخلوق باری تعالیٰ ہم در ذہن موجود ہست ہم در خارج شیخ محی الدین ابن عربی رئیس الاولیاء قدس سرہ گفتہ
کہ مراد از شئے در قولہ تعالیٰ اِنَّ اللّٰہَ عَلٰی کُلِّ شَیۡءٍ قَدِیۡرٌ ممکن ہست نہ واجب و ممتنع کہ این ہر دو بعقل سلیم
در ہیچ از شئے خارج اند پس بنابرین اگر کسے گوید کہ کذب باری تعالیٰ جائز و ممکن است این قطعی کفر ہست کہ
اگر این ممکن شود کہ اللہ تعالیٰ دروغ گوید پس این قاعدہ ہست کہ برائے جواز حمل مشتق بر ذات او لا قیام مبدا
ضروری ہست و برائے صدور امر فعل بالقوۃ ضروری ہست اگر صدور کذب از اللہ تعالیٰ جائز گردد پس
باید کہ کذب بر ذات او سبحانہ و تعالیٰ قائم باشد والنشان را نیز این جائز شود کہ اللہ تعالیٰ را کاذب گوید و حال
اینکہ او جل و علی شانہ از ہمہ عیوب سبحان و منزہ ہست و قائل نیز بگفتن کذب او قطعی کافر می گردد و خلف الوعید
یعنی داخل گردانیدن اللہ تعالیٰ ہمہ کفار را در جنت ہرگز جائز نیست اگر کسے گوید کہ در رد المحتار آمدہ کہ ہل یجوز الخلف
فی الوعید فظاہر ما فی المواقف والمقاصد ان الاشاعرۃ قائلون بجوازہ لانہ لا یعد نقصا بل جودا و کرما جواب اینکہ این
قول از چند وجوہات برائے جواز خلف الوعید دلیل نتواند شد یک اینکہ صاحب رد المحتار اگر نقل راست باشد
این قول اشاعرہ را برائے اظہار قول ایشان نقل کردہ نہ برائے عمل چنانچہ متکلمین قول معتزلہ و حکماء دیگر
اہل ہوا از شیعہ و خوارج را حنفیان قول شافعیان را مثلاً برائے اظہار مذہب ذکر می کنند نہ برائے عمل
زیرا کہ فقہاء رحمہم اللہ احکام بیان می کنند و حکم ہر چہ باشد ضرور یکے از دلائل اربعہ کتاب سنت اجماع قیاس
ثابت می باشد و جواز خلف الوعید را یکے از دلائل شرعیہ نیست دوم اینکہ صاحب رد المحتار اسناد جواز آن
باشاعرہ کردہ اگر معمول او بودے پس تخصیص اسناد بقولہ قائلون بجوازہ با ایشان چرا نمودے سوم اینکہ صاحب
مواقف و مقاصد اگر اسناد ایشان راست می باشد اسناد جواز خلف الوعید باشاعرہ بطریقہ ارسالی ہست

نه بطریقهٔ اسناد و حال اینکه هر چهار مذاهب و همه اهل سنت جماعت بدین متفق اند که خبر مرسل رسول الله صلی الله
تعالی علیه وسلم خارج از قرون اربعه در قرن خامس قابل اعتبار نیست مثبت مدعی جواز و عدم جواز نمیشود پس قول مرسل
متکلمین متاخرین صاحب مواقف و مقاصد چه طور دلیل قابل اعتبار خواهد شد سوم اینکه این مسئله اعتقادی است
و در اعتقادیات محض تقلید بغیر از طلب دلیل اتفاقاً جائز نیست بلکه نزد ابوالحسن اشعری و جمیع اشاعره تقلید در
ایمان نیز صحیح نیست چهارم اینکه اشاعره همه آنها نبودند محقق متکلمین بودند و حضرت امام ابویوسف رحمه الله گفته
که متابعت الیس متکلم غیر فقیه مکروه است که ایشان بهمه معتزله دیگر بار رفته سپر دعوی عقل می کنند برائے اثبات حکم
آیت و حدیث را دلیل نمی گیرند پنجم اینکه ظاهر معلوم میشود که جواز خلف الوعید قول اشاعره نیست که ایشان
تابعان ابوالحسن اشعری اهل سنت جماعت اند مذهب ایشان ترک عقل هست در مقابله شرع این قول معتزله است
که او معتزلی تکفیه چینی کرده برائے قوت مذهب خود اسناد جواز خلف الوعید باشاعره نموده و همین طور مشهور گشته
بنا بر شهرت یکی از دیگرے نقل میداند بنا بر اصل ششم اینکه بشرط تسلیم اگر اشاعره جواز خلف الوعید گفته نیز
باشند گر عمل بدین حرام هرگز جائز نیست زیرا که بنائے این قول ایشان بر قاعدهٔ معتزله است که قاعدهٔ ایشان
اینکه چون درمیان عقل و شرع معارضه آید و عمل بر هر دو ممکن نباشد آیت و حدیث را متروک عمل بر عقل واجب
می گویند پس اینجا نیز الله تعالی حَرَّمَ عَلَیْهِمُ الْجَنَّةَ در کلام خود جنت را بر کفار حرام ذکر کرده و اشاعره که بر قاعدهٔ
معتزله رفته جنت را بالعقل کفار را جائز می گویند و درست و جواز ضد یکجا جمع نیز نمیتوانند پس چه طور این قول
ایشان مردود نخواهد شد این یک دیگر ظلم و جهالت است که ظلوماً جهولاً العقل ناقص خود حکم صریح محکم علام
الغیوب کامل و دانا بحقائق الاشیاء را منسوخ میسازد و دلیل الاشاعرة لانه لا یعد نقصاً باطل غیر صحیح است زیرا که
اگر این جائز شود که الله تعالی همه کفار و مشرکان را بجنت برد پس درین چند نقصانات لازم می آیند یک اینکه
نزول کتب سماوی و ارسال رسل و هزارها آیتهائے وعید در قرآن مجید و خلقت دوزخ جمله امورات لغو و
بلا فائده خواهند شد و این محال است - دوم اینکه اگر مشرکان بجنت روند پس الله تعالی که دوزخ این وعده
کرده که تر از سنگها و انسان پر خواهم کرد این شکسته خواهد شد و الله لا یخلف المیعاد سوم اینکه اگر مشرکان را نیز
جنت جائز خواهد شد پس مامور ساختن الله تعالی انبیاء علیهم السلام را بتبلیغ احکام و مکلف گردانیدن مؤمنان
باحکام شرعیه محض تکلیف چیزے فائده ندارد که مؤمنان دوستان باری تعالی و مشرکان دشمنان او هر دو
فریق یکسان شوند بلکه دین الاسلام باطل خواهد شد و قول بدین کفر است - چهارم اینکه چون بکفر و شرک

نیز دخول جنت جائز شود پس کفار ایمان چرا می آرند و مؤمنان بقتل ایشان چرا مامور اند و دوزخ برائے چہ
پیدا کردہ سبحان اللہ رسولان اللہ تعالی نذیر اند مشرکان را از دوزخ ترسانیدہ از شرک باز منع می دارند
جنت بر ایشان حرام می گویند و قائل جواز خلف الوعید دخول ایشان را در جنت جائز گفتہ بقیام شرک ایشان را
دلاوری میدہند و قول ایشان جود و کرم را کوتاہ اندیشی ہست زیرا کہ قیمت بردۂ مومن صد و صد روپیہ میباشند
و دیت حر مومن مقتول بقتل خطا یا شبہ عمد دہ ہزار درہم شرعی اند و بسیار مؤمنان (غلام) اند کہ نان خشک ہم بشکم
سیر نمیتوانند یافت و بسیار سگانند کہ اللہ تعالی درین دنیا بر ایشان جود و کرم کردہ دوازدہ دوازدہ ہزار زر
چہرہ شاہی کم زیادہ قیمت شیر گوشت و پلاؤ خوردن ایشان ہست اگر اللہ تعالی سگان را بروز قیامت نیز بجنت
برند این نیز جود و کرم او ہست مگر قول بجواز دخول سگان در جنت تا ہنوز ہیچ احد نکردہ کہ جنت اعدت للمتقین
ہست و اگر اللہ تعالی درین دنیا خطاب نبوت ہر کس را بخشند یا پس از خاتم النبیین صلی اللہ تعالی علیہ وسلم
دیگری را نبوت دہد یا بروز قیامت مراتب ہمہ مؤمنان را بمراتب انبیاء علیہم السلام برابر سازند این نیز جود و کرم
اوست و این علت خلف الوعید درینجا نیز جاری میباید داشت مگر قول بدین ہیچ احد نکردہ و نہ جائز ہست کہ
درین وعدۂ خاتم النبیین میشکند و خلق الانسان من تفاوت باطل می گردد و اگر جواز خلف الوعید درین قول او تعالی
ان اللہ علی کل شیء قدیر داخل میشود پس باید کہ جواز خلف الوعد نیز دران داخل شود و دخول ہمہ مؤمنان
در دوزخ جائز گردد و این ہرگز جائز نیست کہ مؤمنان دوزخیان خواہند شد و آنکہ دخول کفار در دوزخ طول ما
نیز مراد نمیتوانند شد کہ لفظ خالدین در قولہ تعالی خالدین فیہا ابدا ج بذکر ابدا محکم گشتہ احتمال تغییر و تبدیل ندارد و کفار
ابد الآباد در دوزخ باشند خلاصہ اینکہ ہر شخص کہ بعقل ناقص خود کذب اللہ تعالی را جائز میشمارد و یا میگوید این قطعی
کافر ہست کہ کذب عیب ہست و او جل شانہ از ہمہ عیوب سبحان و منزہ ہست لازم آن اینکہ این جائز و
ممکن ہست کہ باری تعالی از عیوب پاک نشود کہ جائز را وقوع محال نباشد و وقوع کذب باری تعالی محال
ہست نہ بہر اکہ اوصاف ذاتی ثبوتی او سبحانہ تعالی صادر بالایجاب اند ہمین طور عدم کذب و دیگر عیوبہا و صفات
سلبی او بالایجاب اند و قدرت اللہ تعالی بر خلقت کذب و دیگر عیوب اگر مستعمل می شوند در مخلوق مستعمل
می شوند نہ در ذات خود او و ایضا اللہ تعالی خالق خلف الوعد والوعید در عالم ہست نہ در ذات خود و اگر کسے
بر جواز خلف الوعید قولہ تعالی ان اللہ علی کل شیء قدیر دلیل می گیرد این تفسیر برائے خود ہست محی الدین
ابن عربی رح گفتہ کہ قیل من فسر برأیہ فقد کفر پس بنا برین مستدل آیت مذکورہ بر جواز خلف الوعید کافر خواہند

خواہد شد و اجماع اصحابؓ کہ حکم قرآن و خبر متواتر دارد و اجماع مجتہدین متقدمین کہ حکم خبر مشہور دارد و اجماع متاخرین کہ حکم خبر واحد دارد و نیز بدین منعقد ہست کہ اللہ تعالی شرک را ہرگز عفو نمی کند دخول ایشان جنت حرام جائے ایشان دوزخ ہست ابد الآباد پس ہر کہ جواز خلف الوعید میگوید این نیز از اجماع اصحابؓ منکر انکار موجب کفر ہست و باتفاق شیعہ و معتزلہ و دیگر اہل ہوا و اجماع شرط نیست بلکہ دلائل قطعی الحکم چہار اند در کتاب آیت مفسر و محکم و در سنت خبر متواتر و در اجماع اجماع اصحابؓ و در عدم عفو شرک و تابید مشرکان در دوزخ و حرمت جنت بر ایشان ہر چہار دلائل موجود اند پس مدعی جواز خلف الوعید کہ از ہر چہار دلائل مخالفت می کند نزد شرع چہ طور کافر نخواہد شد۔ اگر مدعی می گوید کہ کذب بدو قسم ہست یک لغت دیگر ذم ہست پس کذب در وعید لغت ہست این اعتبار خود معتبر ہست معتبر نیست کہ وضع کذب برائے ذم ہست و معنی مجازی نیز مراد نمی تواند شد کہ یکے از مشترکات خمسہ حقیقت در ینجا موجود نیست چنانچہ یکے با دیگرے دشنام زنا دہد و شاتم گوید کہ مراد ما از زنا بالارض بکوہ ہست تاویل خود او معتبر نیست حد قذف بر وجاری شود و اگر کدام دیگر عالم یا جاہل این اعتقاد مدعی راحق داند این نیز کفر ہست کہ باطل قطعی راحق دانستن ضرور کفر ہست و تعلم طالبان از تابعان ہمین طور ممنوع نیز جائز نیست کہ در حدیث لکل مجلس تاثیر آمدہ و مجلس استاد فاسد الاعتقاد ضرور در طالب علم تاثیر می کند اگر مدعی جواز امکان کذب باری تعالی و خلف الوعید در میان عوام کالانعام مشہور بولایت می باشد بیعت از و حرام ہرگز جائز نیست کہ او از جہت مخالفت شریعت محمدی ظاہر اولی نیست و مرید پیر مضل ضرور ضال نیز می گردد و اگر در کسے ظاہر ہمہ علامات اسلام موجود باشند و یک مسئلہ را در اعتقاد از کفر می گوید این کفر کاذب ہمہ علامات ظاہری ہست۔

بحث در بیان علم غیب بدانکہ علم پوشیدہ ہشت قسم ہست۔ علم غیب۔ علم مکاشفہ علم لدن علم باطن۔ علم ہاتف۔ علم الہام علم خواب۔ علم فراست۔ علم غیب مشاہدہ ہر پوشیدہ موجود فی نفس الامر بغیر از تعلیم و مدد غیر و بغیر از واسطہ و استعمال اسباب علم ہست و علم مکاشفہ اظہار اللہ تعالی ہست امر پوشیدہ را بر دل ولی و علم لدن نمائیدن اللہ تعالی ہست ولی را مسئلہ پوشیدہ نامعلوم را در وقت مراقبہ و علم باطن دیدن سالک ہست اسرارات و تجلیات مندرجہ را در سینہ خود۔ و علم ہاتف شنیدن سالک ہست آواز غیبی نامعلوم جہت را از کبریائی باری تعالی و علم الہام دانستن مؤمن ہست چیزے نامعلوم را بالقاء خیر در دل او و علم خواب اشارہ دادن اللہ تعالی ہست مؤمن خوابندہ را در حالت خواب و علم فراست

والسقین مؤمن ہست از تفسیر الصافی دل پس قسم اول خاص برائے اللہ تعالیٰ ہست بعبارت نص قولہ
تعالیٰ در رکوع چہارم سورہ کہف قُلِ اللّٰہُ اَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوْا ج لَہٗ غَیْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ط یعنی
خاص اللہ تعالیٰ راست علوم اشیاء غائبہ از انسان در آسمانہا و زمین و امثال این آیت در قرآن مجید
بسیار اند و بعبارت نص قولہ تعالیٰ لَا یَعْلَمُہَا اِلَّا ہُوَ ط و بعبارت نص قولہ تعالیٰ اِنَّمَا الْغَیْبُ لِلّٰہِ یعنی
تحقیق سخن دیگر نیست اینکہ علم غیب خاص برائے اللہ تعالیٰ ہست دیگر ہیچ کس را نیست نہ ولی را و نہ نبی را
ملا علی قاری آیت لہ غیب السموات والارض را دلیل گرفتہ گفتہ کہ ہر کہ انبیا علیہم السلام را علم غیب می گوید آں
کافر ہست و حضرت محمد مصطفےٰ و المجتبیٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را نیز علم غیب موجود نبود بعبارت نص قولہ تعالیٰ
تِلْکَ مِنْ اَنْبَآءِ الْغَیْبِ نُوْحِیْہَآ اِلَیْکَ ج مَا کُنْتَ تَعْلَمُہَآ اَنْتَ وَلَا قَوْمُکَ مِنْ قَبْلِ ہٰذَا ط و بعبارت ظاہر
قولہ تعالیٰ در رکوع پنجم سورہ عمران ذٰلِکَ مِنْ اَنْبَآءِ الْغَیْبِ نُوْحِیْہِ اِلَیْکَ ط وَمَا کُنْتَ لَدَیْہِمْ
اِذْ یُلْقُوْنَ اَقْلَامَہُمْ و بعبارت ظاہر قولہ تعالیٰ در رکوع یازدہم سورہ یوسف ذٰلِکَ مِنْ اَنْبَآءِ الْغَیْبِ
نُوْحِیْہِ اِلَیْکَ ط وَمَا کُنْتَ لَدَیْہِمْ اِذْ اَجْمَعُوْٓا اَمْرَہُمْ وَہُمْ یَمْکُرُوْنَ اگر رسول اللہ صلی اللہ علیہ
وسلم بعلم غیب سخنان مذکوران را میدانستے پس وحی را چہ ضرورت بود کہ خاصہ علم غیب اینکہ بحال از خود
مستقبل را بغیر از تعلیم غیر یکسان می داند و این مختص باللہ تعالیٰ ہست رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
ہمین طور نبود لقولہ تعالیٰ در رکوع اول سورہ مدثر وَمَا یَعْلَمُ جُنُوْدَ رَبِّکَ اِلَّا ہُوَ اگر حضرت رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم را علم غیب بودے لشکر ہائے ملائک اللہ تعالیٰ را ہمہ می دانستند از این وجہ کہ او را
علم غیب نبود لقولہ تعالیٰ در سورہ انفطار وَمَآ اَدْرٰکَ مَا یَوْمُ الدِّیْنِ ثُمَّ مَآ اَدْرٰکَ مَا یَوْمُ
الدِّیْنِ و قولہ تعالیٰ در سورہ تطفیف وَمَآ اَدْرٰکَ مَا سِجِّیْنٌ قولہ تعالیٰ وَمَآ اَدْرٰکَ مَا عِلِّیُّوْنَ و قولہ تعالیٰ
در سورہ قدر وَمَآ اَدْرٰکَ مَا لَیْلَۃُ الْقَدْرِ و قولہ تعالیٰ در سورہ قارعہ وَمَآ اَدْرٰکَ مَا الْقَارِعَۃُ و قولہ تعالیٰ در سورہ
ہمزہ وَمَآ اَدْرٰکَ مَا الْحُطَمَۃُ ط و امثال این در قرآن مجید بسیار اند اگر حضرت صلی اللہ علیہ وسلم را علم علم غیب
بودے پس اللہ تعالیٰ استفہام بمعنی نفی علم او بر اشیاء مذکورہ چرا میکردے و باز بیان اشیاء مذکورہ بخود
چرا میکردے بلکہ رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم بخود گفتہ کہ مرا علم غیب نیست بعبارت قولہ تعالیٰ در
رکوع بیست و سوم سورہ اعراف قُلْ لَّآ اَمْلِکُ لِنَفْسِیْ نَفْعًا وَّلَا ضَرًّا اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰہُ ط وَلَوْ کُنْتُ
اَعْلَمُ الْغَیْبَ لَاسْتَکْثَرْتُ مِنَ الْخَیْرِ وَمَا مَسَّنِیَ السُّوْٓءُ یعنی اگر چیز غائب را می دانستمے البتہ بسیار کردمے فوائد را

برائے خود و نرسیدے مراضر ر و سیاق کلام برائے نفی علم غیب رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ہست و
آیتہائے تخصیص علم غیب باللہ تعالیٰ و نفی از غیر ہمہ محکم اند احتمال تغییر و تبدیل ندارند و آیت محکم دیگر
قسم آیت معارضہ نمی تواند کرد سبحان اللہ عجیب انصاف ہست کہ اللہ تعالیٰ عز اسمہ تخصیص علم غیب را بخود میکند
و رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم بخود نفی آن از خود می کند و نیم ملایان خطرۂ ایمان ضرور بزور و زبردستی
بغیر از علم بر حقیقت آن برائے او صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ثابت می کنند بہر کہ از عظمت هُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ
عِبَادِهٖ اللہ تعالیٰ خبر ندارد آن بے خبر ہمین طور سخنان بے انصافانہ موجب کفر و شرک را می گویند و مراد از
قولہ تعالیٰ در رکوع دویم سورۂ جن عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلٰى غَيْبِهٖ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضٰى مِنْ رَّسُوْلٍ
علم غیر حاضر بواسطہ وحی ہست یعنی اللہ تعالیٰ عالم ہست باشیاء غائبہ از انسان مطلع نمی گرداند بر چنین غائب
ہیچ کس را مگر مطلع می گرداند بواسطۂ وحی بر بعضے امورات غائبہ آن کس را کہ راضی باشد اللہ تعالیٰ از و
از رسول چنانچہ حضرت محمد صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را بر بعضے قصص زمانہ گذشتہ غائبانہ بواسطہ وحی
مطلع گردانیدہ ہست کہ این معنی از سیاق قولہ تعالیٰ فَإِنَّهٗ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖ
رَصَدًا لِّيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوْا رِسٰلٰتِ رَبِّهِمْ بوضاحت معلوم می شود و مراد از قولہ تعالیٰ در سورۂ تکویر وَمَا هُوَ عَلَى
الْغَيْبِ بِضَنِيْنٍ خبر غائب از اصحاب رضی معلوم رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را بواسطہ وحی ہست یعنی اللہ
تعالیٰ اصحاب رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را می فرماید کہ نیست صاحب شما بخیل بہ بیان خبر غائب از
شما معلوم او را بواسطۂ وحی یعنی صاحب شما خبر معلوم را بواسطۂ وحی از شما پوشیدہ نمی دارد سبحان اللہ ہمہ
دلائل کتاب سنت اجماع قیاس و چہار مذاہب ہمہ صراحۃ بدین متفق اند کہ علم غیب خاص برائے اللہ
تعالیٰ ہست در ہیچ دلیل از دلائل مذکورہ این ذکر نیست کہ رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را نیز علم
غیب موجود بود نمی دانم کہ مبتدعان نیم ملایان خطرۂ ایمان در ہندوستان علم غیب حضرت صلی اللہ تعالیٰ علیہ
وسلم را از کجا آوردند شاید کہ پیران مقتدایان این ملک بوسوسۂ شیطانی و جنانی و خیالات فاسدۂ شیطانی
این مسئلہ را از شکم خود باین طریقہ بیرون آوردہ اند کہ مقام اول از مقامات ستہ سالکان یعنی مقام ناسوت
رسیدہ از برائے تسخیر مردمان و حصول دنیا سر در گریبان کردہ عبادت و مجاہدہ شاقہ را اختیار می کنند و ہیچ
انسان کامل نباشد تا کہ اسرارات انوار و تجلیات الہامات و وسوسہ و خطرات جنانی و شیطانی ملکی و رحمانی
را بوضاحت خوب بوجہ اکمل تعلیم کنند پس ضرر و خطرات جنانی و شیطانی را نیز بہ جسمانی و روحانی حمل کردہ

عوام الناس و علما را از ثمرهٔ علم بے بهره را نیز گمراه میگردانند و شیاطین نیز تکفیر ایشان را مراد گرفته امر قبیح موجب
کفر را در نظر ایشان حسن و مزین می نمایند و ایشان بجز و بجهد اشدن جاهلان خوش گشته فخر می کنند و رنه اظهار امکان
کذب باری تعالی و اثبات علم غیب رسول الله صلے الله تعالی علیه وسلم را چه ضرورت بود از زمانه حضرت
صلی الله تعالی علیه وسلم و اصحاب رض و مجتهدین متقدمین و متاخرین تا اینوقت درین مسائل موجب فساد امت
حضرت صلی الله تعالی علیه وسلم هیچ احد چون و چرا بحث و مباحثه نکرده هنوز نیم ملایان خطرهٔ ایمان صدی
سینه زمیم کردگان از ایشان امن خواسته درین مسائل واجب الاستتار جنگ و جدل شروع کرده اسناد
کفر یک بدیگر نموده فساد حسد بغض و عناد را بر پا ساختند علاوه اینکه الله تعالی فرد هست کنهٔ او لا یحد و
لا یتصور بالذات و الصفات لانه بسیط ذهنا و خارجا لا ینتهی ولا یتغیر تعالی من الجنس والجهات
و رسول الله صلے الله تعالی علیه وسلم بالعکس ذی مثل هست کنهٔ او یحد و یتصور بالذات و الصفات
لانه ممکن کثیف ذهنا و خارجا ینتهی و یتغیر لانه حادث جنسه او نوعه معلوم معین انسان و بشر رسول بعثه الله تعالی
الی الخلق لتبلیغ الاحکام و جهانمانده اگر او صلے الله تعالی علیه وسلم نیز مثل باری تعالی بعلم غیب موصوف
گردد پس باید که علم او نیز مثل علم باری تعالی غیر محدود و متصور و غیر متغیر گردد و قول بدین شرک هست
که علم غیب خاصه باری تعالی هست و خاصه چیز را بوجد فیه لا فی غیره و دیگر از اقسام سبعه علم پوشیده انبیا علیهم
السلام و اولیا رحمه و دیگر مومنان را نیز بحسب استعداد و مراتب خود می باشند اگر در کدام کتاب غیر از الله تعالی کسی
کدام نبی یا کدام ولی را علم غیب ذکر باشد مراد مجازی که از اقسام سبعه می باشد که اطلاق یکے بدیگرے بطریقه
مجاز میشود نه حقیقت از قسم اول و علم رسول الله صلے الله تعالی علیه وسلم بدو قسم هست یک وحی
جلی که این از قبیله تعلیم و تعلم هست لقوله تعالی وَعَلَّمَهُ شَدِیْدُ الْقُوٰی دیگر قسم وحی خفی هست و
این از یکے از اقسام سبعه خالی نباشد اگر کسے گوید که الله تعالی علام الغیوب رسول الله صلی الله تعالی
علیه وسلم را بجمله معلومات خود جزاً و کلاً علم داده بود این دروغ خیال فاسد وسوسهٔ شیطانی از چند وجوهات
باطل هست یک اینکه رسول الله صلی الله تعالی را سه وجود بود انسانی و ملکی و حقانی با انسانان بصورت
انسانی و با ملائک بصورت ملکی میبود و علم باری تعالی وَسِعَ رَبِّیْ کُلَّ شَیْءٍ عِلْمًا هست و کلمات باری
تعالی قُلْ لَّوْ کَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّکَلِمٰتِ رَبِّیْ لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ کَلِمٰتُ رَبِّیْ وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهٖ مَدَدًا
اند پس علم رسول الله صلے الله تعالی علیه وسلم بصورت انسانی و ملکی طاقت و استعداد این نمی داشت

که بر همه معلومات باری تعالے جزو کل احاطه می توانست کرد لقوله تعالے وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ
مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ و صفت موافق ذات می باشد چونکه ذات رسول الله صلے الله تعالے علیه وسلم مثل
ذات باری تعالے نبود کم بود پس صفتِ علمی او چه طور مثل صفت علمی الله تعالے خواهد شد و در
حالت صورت حقانی ذات رسول الله صلے الله تعالے علیه وسلم در ذات باری تعالی مثل محو
ستاره در ضیاء آفتاب مع تغیر ذاتی محو متلاشی گشته علم او درانحالت محض ذات باری تعالے بود
هیچ چیز از دیگر علوم درانوقت او موجود نمی بود شنوی علم حق در علم صوفی گم شود ؛ این سخن کے
باور مردم شود ؛ علمِ صوفی عین ذاتِ حق بود ؛ علمِ حق علمِ صفاتِ حق بود ؛ چونکه علم ولی همین طور باشد
پس علم رسول الله صلے الله تعالیٰ علیه وسلم که علم عالم تاثیر نبوت نبی و ولایت ولی تاثیر ولایت او
هست چه طور بدین منوال نباشد و در هر نبی صفت نبوت و ولایت هر دو موجود باشند (حدیث)
اَلْوِلَايَةُ اَفْضَلُ مِنَ النُّبُوَّةِ بصفتِ نبوت تبلیغ احکام و بصفتِ ولایت اسرارِ قربت و لقائے رب العزت
حاصل می نمایند پس درکدام حالت همه معلومات باری تعالے معلومات رسول الله صلے الله تعالے
علیه وسلم میگردند دویم اینکه علم باری تعالیٰ بر مخلوق خود از جنس و نوع و فرد و مرکب انداز طول و
عرض عمق و وزن جسم و جوهر و ذات و عرض و بر اجزاء لایتجزی هر چیز یکسان بطریقه حضور و مشاهده هست
که هر ذره از ممکنات باو حاضر هست هیچ موجود ازو غائب نیست و قوله تعالیٰ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
باعتبار انسان هست یعنی الله تعالی بهر چیز غائب باشد از انسان یا حاضر بطریقه حضور و مشاهده عالم
هست و علم رسول الله صلے الله تعالیٰ علیه وسلم بر چیزے که نزد او حاضر بودے نیز همین طور بوجه
اکمل الاکمل نبود چنانچه علم باری تعالیٰ و هر چیزے که ازو غائب بودے پس الله تعالیٰ مناسب حال
او برائے خوشنودی او و دفع حاجت او را بوحی جلی یا خفی مطلع می گردانید و درین نیز معلومیت او مثل
معلومیت باری تعالے من کل الوجه نبود این قاعده رانه بینی که عاشق معشوق را از خزانه خود می دهد
اگرچه بسیار می دهد مگر کل خزانه نمی دهد و دریا نهر را آب می دهد اگرچه بسیار می دهد مگر کل آب نمیدهد
علی هذا القیاس سویم اینکه الله تعالیٰ گفته فَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ یعنی بالائے هر خدا و ند علم عالم زیاده
در بار یک دانی و کثرت علم موجود هست اگر همه معلومات الله تعالے رسول الله صلے الله تعالیٰ علیه
وسلم را معلوم گردند پس ضرور علم او با علم باری تعالیٰ برابر گردد آیت صریح و محکم باطل خواهد شد و قول بدین

کفر ہست چہارم اینکہ اللہ تعالیٰ در کمالیت ہر صفت واحد بمثل ہیچ احدرا بخود را عطائی آن شریک
نساختہ کہ شریک گردانیدن باری تعالیٰ رکسے را در کمالیت صفت خود ممتنع الوجود ہست اگر معلومات او
ہمہ رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را من کل الوجوہ معلوم گردند پس این شرک در کمالیت صفت باری
تعالیٰ بالمقابلہ ہست و قول بدین شرک ہست۔ پنجم اینکہ اخلاص رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم با
باری تعالیٰ ومحبت باری تعالیٰ بارسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ہمین قدر است نہ زیادہ بود کہ علم
آن نزد باری تعالیٰ ہست فقط رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را غایت قدر از آن معلوم نبود کہ چہ حد
ونہایت دارد پس ہمہ معلومات آن کجا معلومات این گشتند ششم اینکہ کنہ ذات وکمالیت ہر صفت
باری تعالیٰ خاص او را معلوم ہست نہ رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را اگر بعضے را معلوم بودے
پس باید کہ کنہ آن محدود ومتصور شدے وبوحی جلی یا خفی بیان کردہ شدہ بودے کہ ذات باری
تعالیٰ فلان چیز ہست و اوصاف او ہمین قدر انداز دارند کہ او بتبلیغ مامور گشتہ عدم بیان معلوم او را جائز
نبود لقولہ تعالیٰ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ پس ہمہ معلومات باری تعالیٰ از کجا رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ
وسلم را معلوم گشتند اگر کسے گوید کہ بیان مشاہدہ کنہ ذات وکمالیت اوصاف باری تعالیٰ از قبیلہ اسرار
متعلق حقیقت ہست اظہار این جائز نیست جواب اینکہ چنانچہ طریقہ نبوت شریعت ظاہری از رسول اللہ
صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم نقلاً بنقل از آن زمانہ تا این رسیدہ ہمچنین طریقہ حقیقت و ولایت نیز از وے
ہمہ اسرار وتجلیات از آن وقت تا این سینہ بسینہ آمدہ ہست اگر رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم
را کنہ ذات کمالیت صفات باری تعالیٰ بطریقہ علم حقیقت معلوم بودے پس باید کہ معلومیت این
نیز مثل دیگر اسرار وتجلیات در کدام سینہ نقل گشتہ بودے وکدام ولی از کبرا اولیاء امت را نیز
معلوم بودے مگر ہیچ احد را معلوم نیست معلوم گردید کہ مدعی درین دعوی محض جاہل مرکب ہست ہفتم
اینکہ اگر علم رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم مثل علم باری تعالیٰ شدہ جملہ معلومات او حضرت صلی اللہ
تعالیٰ علیہ وسلم معلوم بودند پس باید کہ در دیگر اوصاف ذاتی نیز مثل باری تعالیٰ شدہ ہمہ مقدورات
ومسموعات ومبصرات ومتکلمات وارادات اللہ تعالیٰ مقدورات ومسموعات ومبصرات ومتکلمات
وارادات رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم گردند و قول بدین شرک ہست اگر بعضے ناقصان نیم ملایان
خطرہ ایمان می گویند کہ جَمِيعُ الْعِلْمِ فِي الْقُرْآنِ لَكِنْ ۞ تَقَاصَرَ عَنْهُ أَفْهَامُ الرِّجَالِ ۞ و قرآن

تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وحضرت صلے اللہ تعالی علیہ وسلم بہ قرآن عالم بود پس ضرور بہمہ
علوم عالم شد جواب اینکہ مراد قصیدہ امالی از جمیع العلم علوم شرعیہ بود نہ غیر از علم منطق و حکمت اقوال حکما
غیر تابعان انبیاء علیہم السلام و علم نجوم و رمل و جفر و علم سحر و علم جن و علم شیاطین و باری تعالی بہمہ علوم
مذکورہ کامل علیم ہست کہ خالق ہمہ ہست پس جملہ معلومات اللہ تعالی چہ طور معلومات رسول اللہ صلے
اللہ تعالے علیہ وسلم شدند بلکہ اگر کسے علم سحر و علم شیطانی شیاطین بہ رسول اللہ صلے اللہ تعالے
علیہ وسلم ثابت گرداند این سب موجب کفر قائل این سائل تو بہ او نیز نزد علماء قول نحی شود و تبیان
بدو قسم ہست یک اجمالی دیگر تفصیلی ہست چنانچہ ایمان یک اجمالی دیگر تفصیلی ہست درینجا مراد
از تبیان تبیان اجمالی ہست ورنہ پس یک قرآن مجید کافی بود دیگر علوم را چہ ضرورت بود اگر
کسے جاہل می گوید کہ رسول اللہ صلے اللہ تعالی علیہ وسلم ہر جا ہر کس را حاضر ہست دروغ
باطل می گوید کہ این خاص صفت اللہ تعالی ہست لقولہ تعالی وَاللّٰهُ مَعَكُمْ اَيْنَمَا كُنْتُمْ ولقولہ تعالے
وَفِي السَّمَاءِ اِلٰهٌ وَّفِي الْاَرْضِ اِلٰهٌ ط و یک سبق از سبقہائے نقشبندیہ وقادریہ معنویہ
نیز اینکہ اَللّٰهُ حَاضِرِيْ اَللّٰهُ نَاظِرِيْ اَللّٰهُ مَعِيْ ہمین طور ہیچ دلیل نیامدہ کہ رسول اللہ صلی اللہ تعالے
علیہ وسلم ہر جا موجود و نزد ہر کس موجود ہست این ہمہ سخنانِ پیرانِ مبتدعانِ صدی سیزدہم افترا
بر خدا و رسول باری تعالی ہست آرے ہر کہ عاشق رسول اللہ صلے اللہ تعالی علیہ وسلم شدہ فنا
فی الرسول می باشد حقیقت محمدی ہر وقت ہر جا کہ باشد در دل او موجود می باشد و ہر کہ عاشق او
کہ درود می خواند حضرت مبارک صلے اللہ تعالی علیہ وسلم بخود آنرا می شنود و غیر عاشق کہ می خواند
آنرا ملائک در آنجا میرسانند هٰذَا دُنْيَتُ وَحُرِّبَتُ اگر بمعنی لغوی علم وحی جلی یا خفی رسول اللہ صلی اللہ
تعالی علیہ وسلم را عالم بہ علم غیب گفتہ شود جائز ہست کہ غیر از علم حواس ظاہری علم وحی جلی و خفی
ہر دو را بلغت علم غیب می گویند مگر لغوی علم غیب دیگر انبیاء علیہم السلام و اولیاء رحمہم اللہ را نیز بودہ یا
بلکہ علما را نیز با ستعمال علم ظاہری علم بر اشیاء غائبہ از امورات آخرت وغیرہ حاصل می شود
لکن اصطلاحی علم غیب سوائے باری تعالی ہیچ احد را نیست آرے رسول اللہ صلے اللہ تعالے
علیہ وسلم مرتبہ جامعہ اُوْتِيْتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ اِسْمُهٗ اَحْمَدُ مُحَمَّدٌ الرَّسُوْلُ اللّٰهِ وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُوْلٌ اِنْ
كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ اٰمِنُوْا بِيْ وَرَسُوْلِيْ اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ مُبِيْن

در دنیا رحمة للعالمین و در عقبی ولسوف یعطیک ربک فترضی و شفیع المذنبین بلکه منشاء ایجاد همه موجودات موجب اظهار ربوبیت در زمین محمد و در آسمان احمد و در جنت حامد و در معراج محمود و در عرش حبیب یعنی محب و محبوب مصرع نسبت آدم بها و چون نسبت مصدر بفعل است بیت اگر گویم بیان وصف آن لولو زبان سوزد + و گر خاموش بنشینم دلم پر خون برون ریزد + قدر و مرتبهٔ آن محبوب را محب خود الله تعالی می داند فقط و شمهٔ ازان آن نیز که باستقامت شریعت با و نسبتی دارد و بترک ما سوی الله به لا اله الا الله قربتی و صوفیان این زمانه خالی این ملک همه کاندران از برای حصول دولت و عزت بمریدی مریدان مردان و زنان بلا استعداد پیری و گرفتن غوسالات خیر و خیرات امورات و نوشتن تعویذات مشغول قدر حبیب الله صلی الله تعالی علیه و سلم را چه می دانند مگر همین قدر که بمجرد دعوی صوفیت بلا حصول معنی او را با خالق خود شریک می گردانند مثنوی

ای بسا ابلیس آدم روی هست + پس بهر دستی نباید داد دست + کار شیطان می کند نامش ولی + گر ولی اینست لعنت بر ولی +

اگر کسی صدق و کذب صوفیای این وقت این مکاشفات را معلوم می خواهد کرد باید که مخزن التوحید و آخر نصیحت نامه مجموعه حقانی و مصباح الاعمی و کتابهای حضرت سلطان باهو و بارک الله عبد الله و مثنوی مولانای روم و مثنوی بو علی شاه قلندر را مطالعه نماید دران خوب بوضاحت حال دکانداری ایشان معلوم می شود - تمت الرسالة بعون المجید و سمیتها بتنزیه التوحید - فقط

الحمد لله والمنة که درین زمان سعادت توامان رسالهٔ مبارک مسمی به
تنزیه التوحید از رشحات کلک جواهر سلک صوفی
صافی حضرت مولانا مولوی محمد غلام بهوی سلمه الله القوی
حسب فرمایش جناب مولوی محمد کامل صاحب سلمه الله تعالی
مطبع مجتبائی واقع دهلی طبع
گردید ... ربیع الثانی